

UNEDUCATION - DESTABILIZING NATIONAL SECURITY FACTOR

Abstract: The purpose of this paper is to read the importance of education and the importance of education, of education as a continuous process, its social role and legal framework related to the implementation of the educational policy of our country. To understand and analyze the educational process as meaningful and valuable in building and safeguarding national security.

Without ignoring the many factors destabilizing social space, development focuses on uneducation as a factor directly and directly related to and affecting national security.

Author information:

Rumen Vasilev
Assistant Professor, PhD
at the Department of Social Activities
at the Faculty of Medicine,
Trakia University - Stara Zagora
✉ rumvas2003@yahoo.com
🌐 Bulgaria

Keywords:

education, level of education and knowledge,
national security, pupils' reach at school

Процесите на глобализиране на обществата и социалните отношения в тях, на обезличаващи се ценностни системи и културни традиции, на засилваща се демографска криза и непрекъснат спад на моралната личностна идентичност нанасят непоправими щети върху процесите на образование на човека. Непрекъснатото реформиране на националната образователна рамка ни показва как глобалното, постмодерното общество „преосмисля“ множество елементи и факти от историята ни и как в учебниците на учениците намират място духовната пошлост и историческата неистина.

Съзнаваме и оценяваме необходимостта от качествено и повсеместно образование за всички деца, съзнаваме, че процесът на образование на нацията, на нейното бъдеще – децата, които ще доразвият и надграждат научните и образователни достижения, ще правят нови открития и ще са същностна част от интелектуалното ни общество, е с особена стойност, защото е пряко свързан със социалната и националната ни сигурност. Само образовани, знаещи, можещи и обучени деца можем да приемем за най-важната част от бъдещите специалисти, които ще се занимават с опазване на социалната и националната ни сигурност.

В този смисъл приемаме социалната сигурност (част от която е образованието) като значима част от системата на националната сигурност. За понятието национална сигурност съществуват множеството научни становища, но то намира своето дефинитивно определение в текста на чл. 2 от Закона за управление и функциониране на системата за защита на националната сигурност, в който е написано, че националната сигурност е: „... динамично състояние на обществото и държавата, при което са защитени териториалната цялост, суверенитетът и конституционно установеният ред на страната, когато са гарантирани демократичното функциониране на институциите и основните права и свободи на гражданите, в резултат на което нацията запазва и увеличава своето благосъстояние и се развива, както и когато страната успешно защитава националните си интереси и реализира националните си приоритети“. Образованието и образоваността на нацията са имали, имат и ще имат решаващо значение за укрепване на демократичните процеси в обществото, за развитието на толерантността и гражданската инициативност, защото подпомагат развитието на нацията, на межкултурния

диалог и културното многообразие, толерира етносната и верска търпимост, като елементи от социалния мир и социалния стабилитет на държавата. Според Димов „На националната сигурност са присъщи специфични проблемни области - аспекти: политически, икономически, социални, етнически, духовни, военни, информационни и екологични компоненти. Всеки от компонентите самостоятелно или в съчетание с другите, както и с редица странични фактори, може да се окаже критичен за държавата, но всички те са зависими по един или друг начин от нивото на образование на човешките ресурси в тях.

От една страна всеки един от тях зависи от качеството на хората. Следователно образованието трябва да дава подходящите компетенции по всеки един аспект на националната сигурност.

От друга (по специално за етническия компонент) е известно, че образованието е най-добрият инструмент за социализация на етносите, а оттам може да влияе и на количеството на масите. Не на последно място е важността на духовния компонент, който се определя от морала и ценностите на гражданите на страната. А след семейството, образователната система е най-важният фактор за формиране на националните ценности. Следователно образователната система трябва не само да образова, а и да възпитава“.

Настоящата разработка няма за цел да търси корените на бездуховното състояние на обезвереното ни и обедняващо общество. Нейната задача е да се фокусира върху защита на тезата, че само образованието и образованите хора, като част от обществото ни, ще са в състояние да осигурят неговото развитие в бъдещето, защото авторът убедено приема, че образованият човек е авангардният научен инструмент в управлението на националната сигурност.

За обществата в преход, каквото е и нашето в посткомунистическия си период на изграждане и укрепване на демократичните ценности и структури, образованието и борбата с преждевременно напусналите училище трябва да се превърне в основна национална политика, за да се пребори успешно обществото с моралния разпад и деидентификацията на личността. Свивът на моралните и етичните норми в еднаква степен важат както за европейското, така и за националното пространство. Светът е в период на глобална криза и тя показва разпад не само на личностните и моралните ценности, но и на политическия морал и повсеместно нарушаване на правата на човека. Когато говорим за функциите на образования човек, за влиянието на образованието върху националната сигурност, следва да поясним, че за да бъдат защитени националните ни интереси, са ни необходими отлично образовани специалисти, а това е така, защото обучението, получаването на знания, регулирането и управлението на образователния процес е управление на модела на националната сигурност.

Сложните проблеми на междудържавните отношения, на глобалните кризисни различия, на лобистките политически възгледи и финансовите настроения могат да бъдат решавани само от образованието (като принцип) и образованите специалисти, защото само образованият човек може да ни помогне при решаване на задачите, свързани с националните ни приоритети и националната сигурност. Фокусът на настоящата разработка не разглежда националната сигурност в нейния военен (милитаристичен) аспект, а в широкия социален смисъл.

Днешните реалности налагат реализиране на процес на образование в разнопосочен аспект, с широк обхват и необходимост от моделиране и изграждане на знания и ценностна система, в която духът на познанието и на националните идеи да е първенстващ. Времената на псевдоелитите, ръководещи и определящи рамките на образователната система, са игнорирани от съвремените ни и се налага необходимост от онази темпоралност и гъвкавост в образователното законодателство, което да отговори на най-малко два тревожно съществуващи въпроса, свързани с:

- Демографската криза, обхвата и възможностите за образование на подлежащите;
- Икономическата криза, обхвата и възможностите за задържане в образователната система на учениците.

Високото ниво на безработица и крахът на държавната икономика доведоха страната ни до свив на образователния пазар и на пазара на труда. Разбира се, лишените от доходи български граждани потърсиха препитание в чужбина, като част от тях са с децата си, които следва да са

ученици в българските училища. Подобна средата е рискова за децата в ученическа възраст, както и за страната ни, защото мигранският процес може да доведе до увеличаване на броя на необразованите и неграмотните български граждани, за които в страната ни няма информация. Мултиплицирането на необразовани и неучещи български граждани, невъзможността никоя политическа сила да реши сериозния проблем с ненужно многото университети и продължаващата демографска криза се изправят като непреодолимо препятствие пред националното ни образование.

В крайна сметка ниското образователно ниво и невъзможността за пълен обхват на подлежащите на обучение са фактори, дестабилизиращи образователната ни система, което е тревожно и за системата на националната сигурност, чиито основи се подкопават.

В опит да се стабилизира този процес и да започне издирването и описването на всички подлежащи на образование български граждани, за да станат те неизбежна част от националната образователна система, се прие новият Закон за предучилищното и училищното образование, с който по смисъла на § 6 т. 1, ДВ, бр. 79 от 13.10.2015 г., в сила от 01.08.2016 г. отмени съществуващия Закон за народната просвета. Търсейки възможности за задържане на децата в образователната система в правното ни пространство се реализира Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителната предучилищна и училищна възраст, приет с решение №373 от 05.07.2017 г. на Министерския съвет. До настоящия момент няма официални доклади на МОН за ефективността от реализирането на мерките по посочения механизъм.

Съществуващото образователно законодателство не е свързано и не съдържа в себе си елементи и характеристики, пряко свързани със защита на националната сигурност и не предлага образователни планове, модели и програми, свързани с изучаване на военното дело, действие при кризи, бедствия, аварии, както и действия при възможното възникване на социални конфликти, обособени в отделни учебни предмети. В социален аспект поради срива на икономическата система и високото ниво на безработицата огромна част от завършващите средно и висше образование български граждани са потенциални безработни. Проблеми, които тревожат и които е възможно да мултиплицират бъдеща безработица, потенциална бедност и социално изключване на множество граждани, да мултиплицират потенциален социален срив в икономически аспект, както и да породят социални конфликти.

В общ аспект, цялостната национална доктрина, цялостната държавна политика, както и становищата на академичната общност възприемат образованието като значима фактор, свързан с националната сигурност. Анализирани в детайли обаче, съществуващата образователна система и действащият образователен модел (особено в началното и средното образование), не се разглеждат като част от системата на националната сигурност. Към настоящия момент те нямат общи цели и обединяващи ги принципи, не са изградени и обединени от обща философия, не са свързани и взаимно надграждащи се. А образователните характеристики и компоненти трябва да се разглеждат и определят според характеристиките и компонентите на системата за национална сигурност, като неизменна част от системата на сигурността, като неин продукт. Образователната система следва да предоставя компетенции по компонентите от системата за сигурност у учениците, да социализира деца и родители, етносни и религиозни групи, да формира общи национални интереси и в крайна сметка така да поднася учебният материал, че да успее да задържи в системата учениците.

Проблемите в сферата на образованието можем да приемем за общоевропейски и в този смисъл единният инструментариум при решаването на тези проблеми е заложен още в Лисабонската стратегия, която афишира общностните образователни приоритети като еднопосочни за страните членки на Съюза. Стратегията се превръща в общ стандарт, в единен инструментариум, очертаващ подхода за работа на националните институции в борбата с ранното отпадане на учениците от училище или тяхната дезинтересираност към него. Тя поставя високи цели пред страните от общността, изисквайки „... не само радикална промяна на европейската икономика, но и сериозна програма за модернизация на образователните системи

и системите на социално осигуряване“ и декларира, че „... през 2010 Европа трябва да бъде лидер по отношение на качеството на своите системи за образование и обучение“.

Общоевропейското образователно пространство, идентифицирано чрез стратегия „Образование и обучение 2020“, определя четири общи цели на Европейския съюз до края на периода в търсене на отговор за предизвикателствата пред националните образователни системи, които са:

- превръщане на ученето през целия живот и мобилността в реалност;
- подобряване на качеството и ефективността на образованието и обучението;
- утвърждаване на равнопоставеността, социалното сближаване и активното гражданско участие;
- разгръщане на творчеството и новаторството, включително предприемчивостта, на всички равнища на образование и обучение.

Стратегията формулира няколко кратки и ясни цели, които следва да се превърнат в приоритети за отделните национални системи:

- най-малко 95% от децата (от 4 години до задължителната училищна възраст) да са обхванати от системата на образование в ранна детска възраст;
- делът на 15-годишните с недостатъчни познания по четене, математика и природни науки да е под 15 %;
- делът на преждевременно напусналите системите за образование и обучение на възраст 18-24 години да е под 10 %;
- най-малко 40% от хората на възраст 30-34 години да са завършили някаква форма на образование над средното;
- поне 15% от възрастните да участват в дейности за учене през целия живот;
- най-малко 20% от завършилите някаква форма на образование над средното и 6% от хората на възраст между 18 и 34 години с първоначална професионална квалификация да са учили или стажували известно време в чужбина;
- делът на работещите дипломирани лица (на възраст 20-34 години, които са завършили най-малко гимназиален етап на средното образование преди 1-3 години), да бъде поне 82%.

Тези образователни показатели следва да се превърнат в политически ангажименти на страните от Европейския съюз за постигане на целите на Стратегията.

Изводите, които се налагат от съществуващите европейски нормативни актове, свързани с реализирането на общоевропейската образователна система, изискват много по-активното институционално ангажиране и пряко участие на институциите на страните членки по отношение към образователния процес. Част от причините за високия процент деца, напуснали училищата, са свързани с индивидуалното личностно решение за развитие, с условията в семейната среда, с влиянието на родителите (ако и доколкото ги има в семейството), с бедността и икономическите причини, водещи само и единствено до оцеляването на семейството, както и с трайната безработица. Не се изключва съществуването на етносни причини, свързани с невъзможността за задържане на децата в училищната среда поради т. н. ранни бракове (с цялата относителност на този израз). Тези констатации водят до невъзможност за личностно и кариерно развитие, както и отдалечаване от обсега на реалния пазар на труда. Приетите два нови национални нормативни акта, споменати в настоящата разработка се разглеждат като крайно необходими, с висок потенциал на предназначението си и като правен модел за единодействие на институциите, ангажирани с прилагането на образователната стратегия на страната ни и като социален инструмент в подкрепа на прилагането на общоевропейските образователни ценности.

В смисъла на настоящата разработка се констатира, че е необходима пряка връзка на образователната политика и учебните програми особено в средното образование, осъществявани от Министерството на образованието и науката с идеите и философията на системата за националната сигурност. Защото приемаме, че образованието и образоваността са сред основните, сред приоритетните компоненти на социалната, а следователно и на националната сигурност.

Високото и качественото образователно ниво в действащата национална образователна система следва да отговаря на нормите на международното и общностното законодателство,

защото е залог за просперитета ни, не само в икономически, но и в социален и духовен аспект. Образованият и квалифицираният човек е национален капитал, защото е основният фактор, на който държавата ни разчита, а високото ниво на образованост, като функция на държавата, ще избегне възможността от заплаха за националната ни сигурност. В този смисъл възможностите за решаване на проблемите в националната сигурност са чрез подновяване и обогатяване на връзката между образователните норми и характеристики и тези на системата за национална сигурност.

References:

1. Konstitutsia na R Bylgariya, obn., DV, br. 56 ot 13.07.1991 g
2. Zakon za upravlenie i funkcionirane na sistemata za zashtita na natsionalnata sigurnost, obn, DV. br. 61 ot 11.08.2015 g.
3. Zakon za preduchilishtnoto i uchilishtnoto obrazovanie, DV br.79 ot 13.10.2015 v sila ot 01.08.2016 g.
4. Mehanizym za syvmestna rabota na institutsiite po obhvashtane I zadyrjane v obrazovatelnata Sistema na detsa I uchenitsi v zadyljitelna preduchilistna I uchilishtna vyzrast, priet s reshesnie №373 ot 05.07.2017 г. na Ministerskiya syvet.
5. Strategiya „Образование I obuchenie 2020“, http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/expert-groups/documents/early-leaving-policy_en.pdf
6. Lisabonska strategiya, prieta na zasedanie na Syveta na Evropa prez 2000 g. <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/BG/TXT/?uri=LEGISUM%3Aef0016>.
7. Petko Dimov, „Образованието, като подсистема на националната сигурност“, <https://postvai.com/>